

60 VUOTTA HANNU SALAMAN JUMALANPILKKATUOMIOSTA



Yki Rääkköä

ESA YLIKOSKI

Hannu Salaman *Juhannustanssit* ilmestyi kauppoihin loka-kuussa 1964. Alku oli lupaava: kriitikot kiittivät. Sitten roihahti.

”Salama-sota” alkoi arkkipiispa **Martti Simojoen** puheesta, jonka *Kotimaa*-lehti julkaisi otsikolla *Roskaa kiiltokansissa*. Arkkipiispa katsoi Hannu Salaman *Juhannustanssit*-romaanissaan kuvaaman humalaisen pilasaarnan loukkaavan kristillisen kansanosan tunteita.

Ennen puhettaan arkkipiispa Simojoki oli käynyt *Otavassa* kustantajan pakeilla. Ylen Pia Parkkisen jutussa 20.9.2016 Hannu Salama kertoo, että se ärsytti häntä: ”Jos on valittamista, miksei sano suoraan kirjailijalle?” Salama pyysi audienssia Simojoelta. Salama halusi kuulla, mikä *Juhannustansseissa* hätkähdytti. Piispa luki kohdan. Hannu Salamalta pääsi nauru. Hän pyysi anteeksi: ”Tämä on sen verran koominen tilanne, että en voi sille mitään.” Simo-

joki julmistui ja löi *Juhannustanssit* pöytään.

Salama kertoo, että käynnin jälkeen piispa oli sanonut, ettei hänellä ole mitään vaatimuksia. Sen jälkeen hän kuitenkin piti piikkikkään puheensa, joka sysäsi myllyn käyntiin. ”Ja mä pidin sitä vähän luiperona tempuna. En minä oikein hyvää siitä tykännyt, tietenkään.”

Kampanjoinnilla syyteeseen

Kansanedustaja **Margit Borg-Sundmanin** (kok.) johdolla 19 kokoomuslaista kansanedustajaa allekirjoitti eduskuntakyselyn jumalaa pilkkaavan ja sukupuolimoraalia loukkaavan kirjallisuuden johdosta.

Samaan aikaan joukko uskovaisia vaati oikeusministeriltä toimenpiteitä väitettyä jumalanpilkkua vastaan. *Juhannustansseja* pidettiin kokonaisuudessaan rienaavana. Kun yhdyntäkuvauksista, kiroidusta tai sotapilkasta ei voitu asettaa syyteeseen, tartuttiin jumalanpilkkuaan.

Oikeusministeriö nostikin tammi-kuussa 1965 syytteen *Juhannustans-*

sit-romaanin kirjoittajaa, Hannu Salamaa sekä kustantaja *Otavaa* vastaan.

Juhannustanssit kuvasi nuorison juhannuksen viettoa, alkoholia ja seksiä tavalla, jota oikeusjutun syytteessä pidettiin uskonnon vastaisena, erityisesti hahmo muurari Hiltusen puheiden vuoksi.

Jumalanpilkkaoikeutta käytiin kaksi vuotta jatkuen vuoteen 1966. Puolustus kiisti aluksi pilkkaamistarcoituksen ja puolusti kirjan taiteellisia tarkoituksia.

”Halusin loukata kirkkoa ja papistoa”

Toisessa käsittelyssä Salama yllätti kaikki. Hän jätti saapumatta paikalle, mutta kirjoitti tuomarille kirjeen, jossa julkisuuteen ja oikeusprosessiin kyllästynyt Salama sanoi halunneensa ”pilkata kansalaisten jumalakäsityksiä ja uskonnollisia tunteita”, ”loukata kirkkoa ja papistoa” ja ”saattaa nk. kristilliset arvot kyseenalaiseksi”.

Lähipiirikin soitteli: onko Salama tullut hulluksi. ”Minä taas ajattelin, että



koko jupakassa minä taidan olla ainoa tervejärkinen tuomareita, pappeja ja piispoja myöten.” Näin Salama vuonna 2016.

Salama kertoo harkinneensa tunnustusta tarkkaan. Jumalanpilkasta saattoi sentään saada neljä vuotta kuritushuonetta. ”Se oli sietämätöntä se koko meteli ja ehdottomasti väärin. Halusin katsoa, kuinka tässä käy. Olin kiukuinen ja uhmaava, koska minulla oli varmuus, että kun olen tunnustanut, ei minua ainakaan neljäksi vuodeksi laiteta lusimaan. Se oli sellainen koepallo.”

Raastuvanoikeus ja myöhemmin hovioikeus tuomitsivat Hannu Salaman jumalanpilkasta kolmeksi kuukaudeksi ehdolliseen vankeuteen. Teoksen katsottiin pilkkaavan Jumalaa ja kirkkoa. Myös kustantaja **Kari Reenpää** sai sakoja, ja kirjan koko painos määrättiin hävitettäväksi. Rikoksesta saatu taloudellinen hyöty tuomittiin menetetyksi valtiolle. Se tarkoitti 46 000 markkaa.

Pitkä piina myös masensi

Presidentti **Urho Kekkonen** armahti Salaman vuonna 1968, mutta tuomio itsessään jäi voimaan. Kirjan uusintapainosten sensurointi jatkui vuoteen 1990 saakka.

Oikeusjuttu johti rikoslain muutokseen vuonna 1970, jolloin pykälän ”jumalanpilkka” otsikko muuttui ”rikokseksi uskonrauhaa vastaan”. Kuitenkin ”Jumalan pilkkaamisen” rangaistavuus jäi tuon rikoslain pykälän heti ensimmäiseen momenttiin. Tilanne on edelleen sama.

Tapaus oli 1960-luvun lopulla merkittävä keskustelu sananvapaudesta ja

taiteen vapaudesta suhteessa uskontoon ja moraalikäsitteisiin.

80-vuotispäivänsä kynnyksellä, 50 vuotta tuomion jälkeen Salama kiistää koskaan pilkanneensa tai rienanneensa tosi uskovaisia, vaan tätä suomalais-luterilaista tekopyhyyttä.

”Humoristisista piirteistä huolimatta jupakka kokonaisuudessaan herätti masennusta. Minulla ei ollut tajua siitä, miten paljon suomalaisessa lehdistössäkin vielä oli ennakkoluuloisuutta.”

Helsingin vapaa-ajattelijat hereillä

Heti tammikuussa 1965 Helsingin vapaa-ajattelijat järjesti paneelikeskustelun *jumalanpilkka ja sananvapaus* vain muutama päivä sen jälkeen, kun oikeusministeriö oli nostanut syytteen *Juhannustanssit* -romaanin kirjoittajaa, Hannu Salamaa sekä kustantaja *Otavaa* vastaan. Tilaisuus keräsi Hämmäläisen Osakunnan 400 hengen salin täyteen ääriään myöten.

Panelistijoukko oli monipuolinen. Paikalla oli myös Salaman vastaisen eduskuntakyselyn ensimmäinen alkikirjoittaja Margit Borg-Sundman. Muita keskustelijoita olivat maisteri **Pehr Charpentier**, maisteri **Ralf Friberg** sihteeri **Taisto Johteinen**, kirjailija **Markku Lahtela**, toimittaja **Max Rand** ja tuomari **Väinö Voipio**. Puheenjohtajana oli Vapaa Ajattelijain päätoimittaja, Vapaa-ajattelijain liiton varapuheenjohtaja **Timo Vasama**.

Keskustelu oli voimakkaasti sananvapautta ja Salamaa puolustava, ja Borg-Sundman jäi melko yksin käsityksiään puolustaessaan.

KIRJASTA SENSUROITUJA KOHTIA

”Ja Jeesus lähti Kapernaumista kolmen lapsen äidin kanssa, pyhäytti Mossensa vähän ennen Jerikon tienhaaraa ja poikkesi eukon kanssa tiepuoleen ja sitä paikkaa on siitä alkaen kutsuttu Rabatrabatiksi, se on: kaks aasinhäntää ristissä. Ja Jeesus sanoi jengilleen: oi te uskovat, jos minä en tulisi Jerusalemiin tiineen aasintamman kanssa niin te sanoisitte ettei Jeesus ole Jumalan poika.”

”Kun aamu valkeni, Jeesus katsoi Pietaria ja sanoi: katso ihmistä. Ja Jeesus meni kolmesti kuselle mutta Pietari itki niin katkerasti, että hätä meni ohi.”

”Ja pyramidin esirippu halkesi kahtia, ja riekaleet heilu kolme päivää tuulessa, ja kaikki kukot kieku niin helvetisti saunankiukaalla, ja haudat levisivät kuin Jokisen eväät, ja Jeesus huusi suurella äänellä: Ollaanko Pispalassa kun on verinen perse ikkunassa.”

